CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
prezentate la 17 decembrie 2015[1]

Cauza C-528/14

X
împotriva
Staatssecretaris van Financiën[cerere de decizie preliminară formulată de

Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos)]

„Tariful vamal comun — Regulamentul (CE) nr. 1186/2009 — Articolul 3 și următoarele — Scutire de la plata taxelor la import — Bunuri personale — Mutarea reședinței obișnuite dintr-o țară terță în Uniunea Europeană — Noțiunea «reședință obișnuită» — Excluderea posibilității de a stabili o reședință obișnuită în mod concomitent într-o țară terță și într-un stat membru al Uniunii — Criteriile de stabilire a locului reședinței obișnuite”

I – **Introducere**

1. Cererea de decizie preliminară formulată de Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos) privește interpretarea articolului 3 și următoarelor din Regulamentul (CE) nr. 1186/2009 al Consiliului din 16 noiembrie 2009 de instituire a unui regim comunitar de scutiri de taxe vamale[2]. Articolul 3 permite unei persoane fizice care își mută „reședința obișnuită” dintr-o țară terță pe teritoriul vamal al Uniunii Europene să beneficieze de o astfel de scutire în privința bunurilor personale pe care le importă cu această ocazie.

2. Prezenta cerere se înscrie în cadrul unui litigiu între X, pe de o parte, și Staatssecretaris van Financiën (secretarul de stat pentru finanțe în Țările de Jos), pe de altă parte, cu privire la refuzul autorităților vamale olandeze de a acorda scutirea de taxe la import pentru bunurile personale pe care persoana interesată le-a importat în Țările de Jos atunci când a părăsit Qatarul, unde a locuit și a lucrat timp de trei ani și jumătate. Potrivit autorităților menționate, scutirea vamală prevăzută la articolul 3 menționat nu este aplicabilă în speță pentru motivul că reședința obișnuită a lui X ar fi rămas în realitate stabilită în Țările de Jos în toată această perioadă.

3. Instanța de trimitere solicită Curții să stabilească mai întâi dacă este posibil, în scopul aplicării Regulamentului nr. 1186/2009, ca „reședința obișnuită” a unei persoane fizice să fie situată concomitent într-un stat membru și într-o țară terță. În cazul unui răspuns afirmativ, instanța de trimitere solicită în continuare să se stabilească dacă scutirea vamală autorizată de articolul 3 din acest regulament ar putea fi pusă în aplicare începând din momentul în care persoana interesată a încetat să aibă reședința obișnuită în această țară terță. În cazul unui răspuns negativ, și anume dacă este imposibil să se dețină o dublă reședință obișnuită în acest cadru, instanța de trimitere dorește, în

1 — Limba originală: franceza.

2 — JO L 324, p. 23.

sfârșit, să cunoască criteriile care trebuie aplicate pentru a se determina locul în care se situează reședința obișnuită a unei persoane, în sensul acestui articol, atunci când aceasta a avut, precum în litigiul principal, relații atât personale, cât și profesionale în cadrul unei țări terțe și numai relații personale în cadrul unui stat membru.

II – **Cadrul juridic**

A – *Regulamentul nr. 1186/2009*

4. Regulamentul (CEE) nr. 918/83 al Consiliului din 28 martie 1983 privind instituirea unui regim comunitar de scutiri de drepturi vamale [3], care constituia textul de bază în materie, a fost abrogat și codificat prin Regulamentul nr. 1186/2009.

5. Considerentele (2), (3) și (4) ale Regulamentului nr. 1186/2009 au următorul cuprins:

„(2) În absența unei măsuri speciale de derogare adoptate în conformitate cu dispozițiile tratatului, taxele prevăzute prin Tariful vamal comun se aplică tuturor mărfurilor importate în Comunitate. […]

(3) Cu toate acestea, în anumite împrejurări bine definite, în care, datorită condițiilor speciale de import al mărfurilor, este absentă necesitatea obișnuită de protecție a economiei, o asemenea impunere nu se justifică.

(4) Este de dorit ca, în asemenea împrejurări, să se încheie acorduri, așa cum s-a întâmplat în mod tradițional în majoritatea sistemelor de reglementare vamală, pentru a permite ca mărfurile să fie scutite de la aplicarea taxelor la import la care ar trebui supuse în mod normal.”

6. Articolele 3-11 din Regulamentul nr. 1186/2009 figurează în titlul II din acesta, intitulat „Scutirea de la plata taxelor la import”, în capitolul I, care se referă la „Bunurile personale aparținând persoanelor fizice care își mută reședința obișnuită dintr-o țară terță în Comunitate”.

7. Articolul 3 prevede că, „[î]n conformitate cu articolele 4-11, bunurile personale importate de persoanele fizice care își mută reședința obișnuită dintr-o țară terță pe teritoriul vamal al Comunității sunt admise fără plata taxelor la import”.

8. Articolul 4 alineatul (1) prevede că „[s]cutirea de taxe vamale se limitează la bunurile personale care:

(a) cu excepția cazurilor speciale justificate de anumite împrejurări, s-au aflat în posesia și, în cazul bunurilor neconsumabile, în folosința persoanei respective la reședința anterioară cu cel puțin șase luni înainte de încetarea reședinței obișnuite din țara terță de plecare;

(b) sunt destinate a fi folosite în același scop la noua reședință obișnuită”.

9. Potrivit articolului 5 alineatul (1), „[s]cutirea poate fi acordată numai persoanelor a căror reședință obișnuită a fost în afara teritoriului vamal al Comunității pe parcursul unei perioade neîntrerupte de cel puțin 12 luni”.

10. Articolul 6 enumeră bunurile personale care sunt excluse de la scutirea de la plata taxelor la import.

3 — JO L 105, p. 1, Ediție specială, 02/vol. 2, p. 126.

11. În temeiul articolului 7 alineatul (1), „[e]xceptând cazurile speciale, scutirile se acordă numai în cazul bunurilor personale aflate în circulație timp de 12 luni de la data la care persoana respectivă își stabilește reședința obișnuită pe teritoriul vamal al Comunității”.

12. Articolul 8 prevede că „[b]unurile personale admise în regim de scutire de taxe vamale nu pot fi împrumutate, constituite garanție, închiriate sau transferate, contra cost sau gratuit, fără înștiințarea în prealabil a autorităților competente, decât după scurgerea a 12 luni de la data la care a fost acceptată intrarea în liberă circulație”, sub sancțiunea supunerii la plata de taxe la import potrivit modalităților prevăzute la alineatul (2) al acestui articol.

13. Articolul 9 alineatul (1) prevede că, „prin derogare de la articolul 7 alineatul (1), se pot acorda scutiri privind bunurile personale intrate în circulație înainte ca persoana respectivă să-și stabilească reședința obișnuită pe teritoriul vamal al Comunității, cu condiția ca aceasta să se angajeze să-și stabilească reședință obișnuită pe acest teritoriu în termen de șase luni”.

14. Potrivit articolului 10 alineatul (1) „atunci când, datorită angajamentelor profesionale, persoana în cauză părăsește țara unde și-a avut reședință obișnuită fără a-și stabili simultan reședința obișnuită pe teritoriul vamal al Comunității, având totuși intenția de a face în final acest lucru, autoritățile competente pot autoriza admiterea în regim de scutire de taxe vamale a bunurilor personale pe care persoana în cauză le transferă în acest scop pe teritoriul menționat”.

15. Articolul 11 oferă de asemenea autorităților competente posibilitatea de a deroga de la unele dintre condițiile de aplicare a scutirii de taxe la import „atunci când o persoană trebuie să își transfere reședința obișnuită dintr-o țară terță pe teritoriul vamal al Comunității, în urma unor împrejurări politice excepționale”.

B – *Directivele 83/182/CEE și 83/183/CEE*

16. Directiva 83/182/CEE a Consiliului din 28 martie 1983 se referă la scutirile de taxă în interiorul Comunității pentru anumite mijloace de transport importate temporar dintr-un stat membru în altul [4]. Articolul 7 din această directivă, intitulat „Norme generale privind stabilirea domiciliului”, prevede la alineatul (1):

„În sensul prezentei directive, «domiciliu stabil» înseamnă locul unde o persoană locuiește de obicei, cel puțin 185 de zile în fiecare an calendaristic, din cauza relațiilor sale personale sau profesionale sau, în cazul persoanelor care nu au relații profesionale, ci doar personale, în cazul cărora se pot demonstra legături strânse între respectiva persoană și locul în care locuiește.

Totuși, domiciliul stabil al unei persoane ale cărei relații profesionale se află într-un alt loc decât cel al relațiilor sale personale și care, drept urmare, locuiește pe rând în mai multe locuri situate în două sau mai multe state membre se consideră a fi locul unde acea persoană are legături personale, cu condiția ca acea persoană să se întoarcă acolo în mod regulat […]”.

17. Directiva 83/183/CEE a Consiliului din 28 martie 1983 privind scutirile de taxe aplicabile importurilor permanente de proprietăți ale persoanelor fizice dintr-un stat membru [5] a fost abrogată de Directiva 2009/55/CE [6]. Modul de redactare a articolului 6 alineatul (1) din aceste două directive este identic [în limba franceză] cu modul de redactare a articolului 7 alineatul (1) din Directiva 83/182.

4 — JO L 105, p. 59, Ediție specială, 09/vol. 1, p. 66.

5 — JO L 105, p. 64, Ediție specială, 09/vol. 1, p. 71.

6 — Directiva Consiliului din 25 mai 2009 privind scutirile de taxe aplicabile la introducerea definitivă de bunuri personale ale persoanelor fizice provenind dintr-un stat membru (JO L 145, p. 36).

III – **Litigiul principal, întrebările preliminare și procedura în fața Curții**

18. După ce a lucrat și a locuit în Țările de Jos, X a fost angajat în Qatar de la 1 martie 2008 până la 1 august 2011. În această țară terță, el a beneficiat de o locuință pusă la dispoziție de angajatorul său și a întreținut atât relații profesionale, cât și personale. În perioada respectivă, X a petrecut 281 de zile în afara Qatarului, timp în care și-a vizitat soția, copiii majori și familia rămasă în Țările de Jos și a plecat în vacanță în alte țări. Soția sa, care a continuat să lucreze în Țările de Jos, l-a vizitat în Qatar de 6 ori, vizitele ei însumând 83 de zile.

19. În vederea întoarcerii sale în Țările de Jos, X a solicitat autorităților vamale olandeze să îi acorde autorizația de a-și importa bunurile personale din Qatar în Uniune sub regimul scutirii vamale prevăzute la articolul 3 din Regulamentul nr. 1186/2009. Inspectorul fiscal a respins această cerere pentru motivul că persoana interesată nu putea să își mute în Țările de Jos „reședința obișnuită” în sensul articolului menționat, întrucât și-ar fi păstrat reședința obișnuită în acest stat membru în timpul ședерii sale în Qatar și, prin urmare, ea nu s-ar fi situat niciodată în această țară terță.

20. X a formulat împotriva acestei decizii de refuz o acțiune la Rechtbank te Haarlem (Tribunalul din Haarlem), care i-a admis cererea. Inspectorul fiscal a declarat apel la Gerechtshof Amsterdam (Curtea de Apel din Amsterdam), care, prin decizia din 4 iulie 2013, a infirmat hotărârea atacată.

21. Instanța de trimitere precizează că, pentru a-și întemeia decizia, Gerechtshof a considerat, făcând trimitere la o serie de hotărâri ale Curții[7], că reședința obișnuită în sensul articolului 3 menționat ar trebui să fie situată la locul în care persoana interesată are centrul permanent al intereselor sale. Întrucât a apreciat că, în speță, nu era posibil să se stabilească unde se afla centrul permanent al intereselor lui X, din punctul de vedere al relațiilor sale atât personale, cât și profesionale, Gerechtshof a statuat că, într-un astfel de caz, trebuia acordată prioritate relațiilor personale ale persoanei interesate și a dedus de aici că reședința obișnuită a acestuia a rămas situată în Țările de Jos pe întreaga perioadă avută în vedere.

22. X a declarat recurs la Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos), susținând că, din moment ce relațiile sale personale fuseseră localizate în două țări în același timp, faptul că relațiile sale profesionale au fost situate numai în Qatar ar fi trebuit să fie criteriul principal care să permită localizarea reședinței sale obișnuite în această țară terță, astfel încât ar trebui să poată beneficia de scutirea prevăzută la articolul 3 din Regulamentul nr. 1186/2009.

23. În acest context, prin decizia din 14 noiembrie 2014, primită de Curte la 21 noiembrie 2014, Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Regulamentul nr. 1186/2009 include posibilitatea ca o persoană fizică să aibă reședința obișnuită în mod concomitent atât într-un stat membru, cât și într-o țară terță și, în acest caz, scutirea de la plata taxelor la import prevăzută la articolul 3 se aplică bunurilor aduse în Uniunea Europeană în contextul renunțării [de către această persoană fizică] la reședința obișnuită din țara terță?

2) În cazul în care Regulamentul nr. 1186/2009 exclude existența unei duble reședințe obișnuite, iar aprecierea tuturor împrejurărilor nu este suficientă pentru a determina reședința obișnuită, într-o situație cum este cea din speță, în care în țara terță persoana în cauză dispune de legături atât personale, cât și profesionale, iar în statul membru dispune de legături personale, conform cărei norme și pe baza căror criterii trebuie să se stabilească țara în care se află reședința obișnuită a persoanei în cauză?”

7 — Decizia de trimitere precizează că, în această privință, Gerechtshof a făcut trimitere la Hotărârile Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160), Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407), precum și Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251), care se referă, toate, la interpretarea Directivelor 83/182 și 83/183.

24. Au depus observații scrise X, guvernul olandez, precum și Comisia Europeană. Nu a avut loc o ședință de audiere a pledoariilor.

IV – **Analiză**

A – *Cu privire la excluderea posibilității de a stabili o reședință obișnuită, în sensul Regulamentului nr. 1186/2009, în mod concomitent într-o țară terță și într-un stat membru*

1. Observații introductive

25. Prin intermediul primei întrebări, care se împarte în două aspecte, instanța de trimitere solicită Curții în esență, mai întâi, să stabilească dacă, în scopul aplicării Regulamentului nr. 1186/2009[8], este posibil ca o persoană fizică să își aibă în aceeași perioadă „reședința obișnuită” în două locuri distincte și mai exact în mod concomitent într-un stat membru și într-o țară terță. În continuare, în cazul unui răspuns afirmativ la acest prim aspect al întrebării, Curtea este invitată să decidă dacă scutirea vamală prevăzută la articolul 3 din regulamentul menționat s-ar putea aplica, în consecință, la importul de bunuri personale care sunt transferate în Uniune începând din momentul în care proprietarul acestor bunuri a încetat să aibă reședința sa obișnuită în țara terță avută în vedere.

26. Instanța de trimitere are îndoieli, având în vedere abordarea care a fost reținută de Gerechtshof Amsterdam[9] (Curtea de Apel din Amsterdam), cu privire la interpretarea care trebuie dată noțiunii „reședință obișnuită” în sensul acestui regulament în împrejurări precum cele din prezentul litigiu, amintindu-se că, în speță, X și-a împărțit timpul în care a fost prezent și relațiile sale între Țările de Jos și Qatar în perioada de mai mulți ani luată în considerare. Instanța de trimitere apreciază că obiectivele vizate de Regulamentul nr. 1186/2009[10] par să nu se opună ca, într-o astfel de situație, pe de o parte, să poată exista o reședință obișnuită în același timp într-un stat membru și într-o țară terță și, pe de altă parte, să fie posibil să se acorde scutirea prevăzută la articolul 3 din regulamentul menționat din moment ce persoana interesată ar fi renunțat la reședința sa în această țară terță și ar fi transferat, cu această ocazie, bunurile sale personale în statul membru respectiv[11].

8 — Trebuie subliniat de la bun început că interpretarea noțiunii de reședință obișnuită care este solicitată de instanța de trimitere vizează nu numai articolele 3-11 din Regulamentul nr. 1186/2009, a căror aplicare este avută în vedere în litigiul principal, ci și alte dispoziții ale acestui regulament (a se vedea punctul 28 din prezentele concluzii).

9 — Potrivit deciziei de trimitere, „[a]precierea Gerechtshof, conform căreia […] nu s-ar putea stabili cu certitudine unde s-a aflat centrul permanent al intereselor [lui X], se întemeiază pe opinia că împrejurările care susțin concluzia că persoana în cauză are (și-ar fi păstrat) reședința obișnuită în Țările de Jos[, pe de o parte,] și împrejurările care susțin concluzia că persoana în cauză ar fi avut reședința obișnuită în Qatar[, pe de altă parte,] se echilibrează reciproc”.

10 — În această privință, instanța de trimitere menționează Hotărârile Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, punctele 24-26) și Wencel (C-589/10, EU:C:2013:303). Din acest stadiu, subliniem că această din urmă hotărâre poate fi invocată aici numai cu titlu de analogie, întrucât privește interpretarea unor dispoziții din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați și cu familiile acestora care se deplasează în cadrul Comunității, în versiunea sa modificată și actualizată prin Regulamentul (CE) nr. 118/97 al Consiliului din 2 decembrie 1996 (JO 1997, L 28, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 26).

11 — Totuși, instanța de trimitere nuanțează această ultimă afirmație, precizând că s-ar putea considera de asemenea că, în consecință, nu există în mod real o mutare a reședinței obișnuite în sensul articolului menționat, „întrucât în speță se renunță efectiv numai la reședința din țara terță”.

27. X sugerează să se răspundă la prima întrebare preliminară că aplicarea articolului 3 din Regulamentul nr. 1186/2009 ar trebui să fie permisă într-o situație precum cea din litigiul principal [12]. La rândul lor, guvernul olandez și Comisia susțin teza potrivit căreia dispozițiile acestui regulament ar exclude posibilitatea ca o persoană fizică să aibă în același timp reședința obișnuită atât într-un stat membru, cât și într-o țară terță. Această din urmă abordare este și abordarea pe care o susținem, pentru motivele prezentate mai jos.

2. Cu privire la necesitatea de a interpreta noțiunea de reședință obișnuită în sensul Regulamentului nr. 1186/2009

28. Astfel cum au subliniat atât instanța de trimitere, cât și guvernul olandez și Comisia, nu există o definiție a noțiunii „reședință obișnuită” în Regulamentul nr. 1186/2009, în care această noțiune figurează nu numai la articolele 3-11, care sunt relevante pentru prezenta cauză, ci și, în special în versiunea franceză, la articolele 12, 13, 17 și 81. Situația era aceeași în Regulamentul nr. 918/83, care avea de asemenea ca obiect stabilirea regimului comunitar al scutirilor vamale și pe care Regulamentul nr. 1186/2009 l-a abrogat, codificând dispozițiile pe care le conținea acest act vechi fără a le altera esența [13].

29. Tăcerea regulamentelor menționate este cu atât mai notabilă cu cât, pe de o parte, Comisia a ales să insereze o definiție a noțiunii „reședință obișnuită” în propunerea sa inițială care a condus la adoptarea Regulamentului nr. 918/83 [14], particularitate asupra căreia vom reveni ulterior [15], și, pe de altă parte, legiuitorul a decis, dimpotrivă, să includă o definiție comună în Directivele 83/182 și 83/183, referitoare la scutirile fiscale [16], care au fost adoptate în aceeași zi cu Regulamentul nr. 918/83.

30. Deși Curtea a dat deja elemente de definire a „reședinței obișnuite” în sensul Directivelor 83/182 [17] și 83/183 [18], în schimb ea nu a dat încă, din câte cunoaștem, o interpretare a acestei noțiuni în sensul regulamentelor de stabilire a regimului comunitar al scutirilor vamale. Desigur, mai multe hotărâri ale Curții se referă la interpretarea dispozițiilor Regulamentelor nr. 918/83 și nr. 1186/2009 și permit în special identificarea domeniului de aplicare material al celor 30 de categorii de scutiri vamale prevăzute de aceste instrumente, însă precedentele jurisprudențiale respective se referă toate la alte noțiuni [19].

12 — Mai exact, X susține cu titlu principal că, în perioada avută în vedere, nu deținea o reședință dublă, întrucât nu mai avea „o «reședință obișnuită» în Țările de Jos”, unde mergea „numai în vizite”, și că răspunsul la întrebarea adresată ar fi, prin urmare, pur teoretic. În subsidiar, dacă ar trebui reținută o altă analiză a faptelor, X pretinde că ar fi posibil să se stabilească o reședință obișnuită în același timp într-un stat membru și într-o țară terță și că, în speță, ar putea să beneficieze de scutirea vamală prevăzută la acest articol 3 din moment ce reședința obișnuită pe care ar fi menținut-o în Țările de Jos ar avea o „importanță mai redusă decât” reședința sa obișnuită „de importanță principală” situată în Qatar.

13 — În Propunerea sa din 11 decembrie 2008 care a condus la adoptarea Regulamentului nr. 1186/2009 [COM(2008) 842 final], Comisia preciza că „[n]oul regulament se substituie diverselor acte care i-au fost încorporate [a se vedea anexa V la această propunere]; prezenta propunere păstrează în totalitate conținutul actelor astfel codificate și se limitează la a le regrupa, aducând *numai modificările de formă* cerute de însăși operația de codificare” (subliniat în original).

14 — Propunerea din 12 martie 1979 [COM(79) 104 final].

15 — Cu privire la definiția care a fost propusă de Comisie și la clarificarea pe care o poate aduce pentru a răspunde atât la prima, cât și la cea de a doua întrebare adresate în prezenta cauză, a se vedea punctul 35 și, respectiv, punctul 71 din prezentele concluzii.

16 — A se vedea dispozițiile acestor directive citate la punctele 16 și 17 din prezentele concluzii.

17 — A se vedea în special Hotărârea Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, punctul 51 și următoarele, precum și jurisprudența citată), ale cărei criterii de stabilire a locului reședinței obișnuite au fost amintite în Hotărârea Comisia/Grecia (C-156/04, EU:C:2007:316, punctele 45 și 46).

18 — A se vedea Hotărârea Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, punctul 54 și următoarele).

19 — A se vedea în special Hotărârile Universität Stuttgart (303/87, EU:C:1989:128), Schoonbroodt (C-247/97, EU:C:1998:586), Feron (C-170/03, EU:C:2005:176), Har Vaessen Douane Service (C-7/08, EU:C:2009:417), Lietuvos geležinkeliai (C-250/11, EU:C:2012:496), Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556), precum și Utopia (C-40/14, EU:C:2014:2389).

31. În ceea ce privește modalitățile interpretării care trebuie efectuată, amintim că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, atât din cerințele aplicării uniforme a dreptului Uniunii, cât și din cele ale principiului egalității de tratament rezultă că termenii unei dispoziții a dreptului Uniunii care nu face nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul său de aplicare trebuie în mod normal să primească în întreaga Uniune o interpretare autonomă și uniformă, care trebuie stabilită ținând cont de contextul prevederii și de obiectivul urmărit de reglementarea în cauză [20].

32. Or, Regulamentul nr. 1186/2009 nu definește noțiunea „reședință obișnuită”, la care recurge în special pentru a determina condițiile de aplicare a articolului 3 și următoarele, dar nu face nici trimitere expresă la dreptul național pentru stabili semnificația acestor termeni. Prin urmare, în scopul aplicării ansamblului dispozițiilor din acest regulament, trebuie să se considere că noțiunea respectivă constituie o noțiune autonomă de drept al Uniunii. Această abordare este susținută de poziția care a fost deja adoptată de Curte cu privire la dispozițiile Regulamentului nr. 918/83, pe care Regulamentul nr. 1186/2009 l-a înlocuit, care, nici ele, nu includeau o definiție a noțiunilor utilizate acolo [21].

33. Deși luarea în considerare a contextului în care se înscriu dispozițiile relevante în speță și obiectivele vizate de acestea va fi necesară pentru a interpreta noțiunea autonomă menționată, elemente de analiză întemeiate pe modul de redactare a acestor dispoziții vor fi totuși amintite în primul rând, întrucât, în opinia noastră, acestea sunt deosebit de semnificative în prezenta cauză.

3. Cu privire la interpretarea literală a dispozițiilor relevante

34. Astfel cum Comisia precizează în mod întemeiat, modul în care sunt redactate dispozițiile relevante ale Regulamentului nr. 1186/2009 nu permite nicidecum să se concluzioneze că, în scopul aplicării scutirii prevăzute la articolul 3, ar fi posibil să se dețină o reședință obișnuită în același timp într-un stat membru și într-o țară terță, dat fiind că nu numai articolul 3 menționat, ci și articolele 4, 5, 7, 9, 10 și 11 [22] utilizează în mod coerent termenul „reședință obișnuită” la singular. Adăugăm că situația este aceeași în toate celelalte articole din Regulamentul nr. 1186/2009 în care figurează noțiunea respectivă [23], iar aceasta în fiecare dintre diferitele versiuni lingvistice ale regulamentului menționat [24].

35. În această privință, se poate observa de asemenea că, în Propunerea sa inițială care a condus la adoptarea Regulamentului nr. 918/83 [25], Comisia a prevăzut o definiție a noțiunii „reședință obișnuită” [26] care nu a fost preluată în versiunea finală a acestui regulament și a redactat o serie de dispoziții care făceau referire la această noțiune [27] utilizând deja în exclusivitate singularul.

36. Aceste considerații de ordin gramatical sunt confirmate de date de ordin mai substanțial. Astfel, diferite formule cuprinse în articolele 3-11 din Regulamentul nr. 1186/2009 ne întăresc convingerea că nu este posibil ca „reședința obișnuită” a unei persoane fizice, în sensul acestui regulament, să fie localizată concomitent într-un stat membru și într-o țară terță în scopurile aplicării acestor articole.

20 — A se vedea în special Hotărârile Seattle Genetics (C-471/14, EU:C:2015:659, punctul 23 și următoarele) și Axa Belgium (C-494/14, EU:C:2015:692, punctul 21 și următoarele).

21 — A se vedea Hotărârile Feron (C-170/03, EU:C:2005:176, punctul 26 și următoarele) și Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, punctul 22 și următoarele).

22 — Articolele 6 și 8 nu sunt menționate în această listă întrucât, în ceea ce privește stabilirea bunurilor personale care beneficiază sau care sunt excluse de la beneficiul scutirii, acestea nu menționează noțiunea „reședință obișnuită”.

23 — Și anume, în special pentru versiunea franceză, articolele 12, 13, 17 și 81 din regulamentul menționat.

24 — Pe lângă versiunea franceză, a se vedea în special versiunile spaniolă („residencia normal”), daneză („sædvanlige opholdssted”), germană („gewöhnlichen Wohnsitz”), engleză („normal place of residence”), italiană („residenza normale”), olandeză („normale verblijfplaats”), portugheză („residência habitual”), română („reședința obișnuită”) și suedeză („normala bostad”).

25 — Propunerea sus-menționată [COM(79) 104 final].

26 — A se vedea articolul 4 alineatul (2) din propunerea menționată, citat la punctul 71 din prezentele concluzii.

27 — A se vedea articolele 5, 6, 10-12, 14, 16, 17, 20 și 71 din propunerea menționată.

37. Mai întâi, împărtășim analiza guvernului olandez potrivit căreia modul de redactare a articolului 3 menționat implică faptul că dreptul la scutire prevăzut de acesta se referă numai la cazul *mutării* unei reședințe obișnuite dintr-o țară terță pe teritoriul vamal al Uniunii, iar nu la situația unei persoane care ar avea deja reședința obișnuită într-un stat membru și, în consecință, pe acest teritoriu. Astfel, termenul de mutare utilizat de legiuitor presupune în mod necesar, fie și numai pe plan etimologic, deplasarea acestei reședințe între un loc situat în exteriorul Uniunii și un altul situat în interiorul acesteia. Cerința unei astfel de mișcări reiese de asemenea din titlul capitolului în care sunt cuprinse articolele 3-11 menționate.

38. Interpretarea articolului 4 confirmă această analiză, întrucât în cadrul său se menționează bunuri care s-au aflat în folosința persoanei interesate „la reședința *anterioară* cu cel puțin șase luni înainte de încetarea reședinței obișnuite din *țara terță de plecare*” și care vor fi astfel utilizate în „*noua* reședință obișnuită”[28], formule din care rezultă, în opinia noastră, că se poate avea doar o singură „reședință obișnuită” la un moment dat în sensul acestui regulament.

39. Nici articolele 7, 9, 10 și 11, în care este utilizată această noțiune, nu lasă nicidecum să se înțeleagă că ar fi posibil să se cumuleze în aceeași perioadă locuri de reședință obișnuită în afara și în interiorul teritoriului vamal al Uniunii. Dimpotrivă, în opinia noastră, aceste dispoziții marchează o distincție clară între stabilirea reședinței obișnuite a persoanei interesate în afara acestui teritoriu, într-o primă etapă, iar apoi pe acest teritoriu, într-o a doua etapă.

40. Astfel, o interpretare literală a dispozițiilor Regulamentului nr. 1186/2009 examinate în prezenta cauză ne-ar determina să dăm de la bun început un răspuns negativ la primul aspect al primei întrebări adresate de instanța de trimitere. Această concluzie *prima facie* este întărită având în vedere atât economia, cât și finalitatea acestor dispoziții.

4. Cu privire la interpretarea contextuală a dispozițiilor relevante

41. Reiese din interpretarea considerentelor (2) și (3) coroborate cu articolul 1[29] din Regulamentul nr. 1186/2009 că principiul rămâne cel al unei impuneri comune a mișcărilor de bunuri care, precum în litigiul principal, sunt îndreptate spre teritoriul Uniunii. Numai cu titlu excepțional, „datorită unor împrejurări deosebite”[30] și „bine definite”, unele bunuri importate în Uniune pot fi sustrase impunerii vamale în temeiul regulamentului menționat.

42. Prin urmare, o scutire este acordată persoanei interesate care a depus cererea, cu condiția ca importul în discuție să fi fost efectuat în conformitate cu condițiile definite prin acest regulament. Măsurile favorabile care sunt adoptate în temeiul unei scutiri vamale au drept particularități, pe de o parte, faptul că nu au o aplicare generală, iar, pe de altă parte, faptul că au un caracter definitiv[31].

28 — Sublinierea noastră.

29 — Potrivit articolului 1 din acesta, Regulamentul nr. 1186/2009 „prevede acele cazuri în care, datorită unor împrejurări deosebite, se acordă scutirea de la plata taxelor la import și la export, precum și exceptarea de la măsurile adoptate în temeiul articolului 133 din tratat atunci când mărfurile sunt puse în liberă circulație sau sunt exportate în afara teritoriului vamal al Comunității”.

30 — Această formulă restrictivă figura de asemenea în fostul articol 184 din Codul vamal [a se vedea Regulamentul (CEE) nr. 2913/92 al Consiliului din 12 octombrie 1992 de instituire a Codului vamal comunitar, JO L 302, p. 1, Ediție specială, 02/vol. 5, p. 58], care constituia fundamentul juridic al intervenției legiuitorului comunitar în materie de scutiri de taxe la import sau de taxe la export, care erau încadrate printre operațiunile numite „privilegiate” (titlul VI).

31 — Astfel cum se precizează la punctul 1 din expunerea de motive a propunerii sus-menționate [COM(79) 104 final], aceasta distinge scutirile vamale de scutirea de taxe, întrucât taxele vamale rămân aplicabile mărfurilor importate în alte scopuri sau de către alte persoane decât cele vizate de măsura de scutire, și de suspendarea taxelor, care este o măsură cu caracter provizoriu.

43. Întrucât scutirea de taxe la import este astfel un procedeu care permite anularea definitivă a impunerii unor bunuri care au fost importate, și aceasta în scopuri identificate în mod precis de legiuitorul Uniunii, condițiile de aplicare a unei astfel de derogări trebuie interpretate, în opinia noastră, în principiu în mod strict [32]. Cu toate acestea, condițiile menționate nu pot fi concepute într-un mod atât de riguros încât să existe riscul de a se pierde efectul util al scutirii vamale, în special atunci când beneficiul acesteia depinde de elemente legate de viața privată a persoanelor interesate [33]. Acest lucru este valabil în special pentru interpretarea articolului 3 și următoarelor din Regulamentul nr. 1186/2009, care impun o mutare reală a reședinței obișnuite dintr-o țară terță într-un stat membru pentru ca bunurile persoanei interesate să beneficieze de scutire.

44. În această privință, amintim că, astfel cum a arătat instanța de trimitere în prezenta cauză, Curtea a exclus deja posibilitatea ca o persoană să dispună de două locuri de reședință obișnuită în mod concomitent pe teritoriul a două state membre diferite, însă aceasta numai pentru nevoile aplicării Regulamentului nr. 1408/71. Pentru a-și motiva decizia, Curtea a arătat în special că o soluție inversă, constând în a putea cumula mai multe domicilii, ar priva de orice efect util dispozițiile regulamentului menționat, care consideră locul de reședință ca factor de legătură în scopul de a determina legislația aplicabilă în cadrul acestui instrument [34]. De asemenea, posibilitatea de a avea mai multe reședințe așa-numite obișnuite ar fi, în opinia noastră, contrară logicii care susține mecanismul de scutire prevăzut la articolul 3 și următoarele din Regulamentul nr. 1186/2009.

5. Cu privire la interpretarea teleologică a dispozițiilor relevante

45. Potrivit considerentului (3) al Regulamentului nr. 1186/2009, care reproduce în esență al doilea considerent al Regulamentului nr. 918/83, scutirile vamale prevăzute de actele menționate sunt justificate de faptul că se admite ca unele mărfuri importate pe teritoriul Uniunii să nu fie supuse la plata taxelor atunci când, „datorită condițiilor speciale de import al mărfurilor, este absentă necesitatea obișnuită de protecție a economiei”. Reiese din lucrările pregătitoare ale Regulamentului nr. 918/83 că s-a considerat că, în cazurile în care împrejurările specifice prevăzute de acest instrument sunt îndeplinite, „bunurile admise cu scutire de la plata taxelor sunt importate în anumite condiții, astfel încât acestea nu pot fi în mod real în concurență cu producțiile comunitare similare și nici nu pot aduce atingere resurselor fiscale ale statelor” [35].

46. Desigur, posibilitatea de a avea o dublă reședință obișnuită, astfel cum este avută în vedere de instanța de trimitere, poate să pară în sine compatibilă cu aceste preocupări, întrucât nu este neapărat necesar într-o astfel de situație să se recurgă la măsuri de protecție a economiei Uniunii. Apreciem însă că ipoteza reținută, potrivit căreia o persoană ar putea avea reședința așa-numită obișnuită atât într-un stat membru, cât și într-o țară terță și ar importa bunurile sale personale pe teritoriul Uniunii în momentul în care ar înceta să mai locuiască în această țară terță, constituie o situație care nu corespunde configurației vizate de articolul 3 și următoarele din Regulamentul nr. 1186/2009.

32 — A se vedea prin analogie Hotărârea Schoonbroodt (C-247/97, EU:C:1998:586, punctul 23 și jurisprudența citată), în care Curtea a precizat că dispozițiile prin care se acordă suspendări ale taxelor vamale „sunt de strictă interpretare, în conformitate cu modul lor de redactare, astfel încât nu este posibil ca ele să fie aplicate, depășindu-se termenii lor, unor produse pe care nu le menționează”.

33 — La punctul 1.4 din Avizul privind Propunerea de regulament care a condus la adoptarea Regulamentului nr. 918/83 (JO 1980, C 72, p. 20), Comitetul Economic și Social a reținut că, „[î]n acest domeniu, astfel, trebuie evidențiat în mod clar că este vorba despre probleme care privesc viața persoanelor sau a familiilor și care nu trebuie tratate în mod restrictiv”, extras citat de asemenea în Hotărârea Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, punctul 26).

34 — Hotărârea Wencel (C-589/10, EU:C:2013:303, punctul 48 și următoarele).

35 — Avizul Comitetului Economic și Social sus-menționat (punctul 1.4). De asemenea, la punctul 4 din expunerea de motive a propunerii sus-menționate [COM(79) 104 final], se precizează că o scutire poate fi admisă în privința importului unor bunuri mobile în curs de utilizare de către persoane care tocmai se stabilesc într-o țară, întrucât un astfel de import nu afectează producția națională de mărfuri similare, în măsura în care aceasta se efectuează în afara oricărei considerații de ordin comercial.

47. Astfel, solicitată să se pronunțe cu privire la interpretarea dispozițiilor Regulamentului nr. 918/83, Curtea a subliniat că „obiectivele urmărite de legiuitorul Uniunii la momentul adoptării [acestui] regulament […] constau în a facilita, pe de o parte, stabilirea noii reședințe în statul membru și, pe de altă parte, activitatea autorităților vamale ale statelor membre” [36]. Rezultă deci că, adoptând scutirile de taxă la import comune care sunt instituite prin acest regulament, legiuitorul a intervenit nu numai în interesul persoanelor care ar fi trebuit să achite taxele vamale la instalarea lor într-un stat membru, ci și pentru a simplifica sarcina serviciilor publice care ar fi fost însărcinate să verifice impunerea bunurilor importate cu această ocazie. Toate aceste considerații pot fi, în opinia noastră, transpuse în privința Regulamentului nr. 1186/2009, amintindu-se că acesta doar a codificat, printre altele, dispozițiile Regulamentului nr. 918/83.

48. Or, în ceea ce privește, în speță, eventuala posibilitate ca o persoană să aibă o „reședință obișnuită” în sensul Regulamentului nr. 1186/2009 în același timp într-un stat membru și într-o țară terță, considerăm, precum Comisia, că ceea ce aceasta califică drept „întoarcere completă la o reședință obișnuită în statul membru” nu răspunde obiectivului sus-menționat care constă în favorizarea stabilirii unei noi reședințe într-un stat membru. În cazul în care o persoană ar părăsi una dintre cele două reședințe așa-zis obișnuite, pe cea situată într-o țară terță, pentru a trăi în continuare în exclusivitate în cealaltă, cea *deja stabilită într-un stat membru*, nu ar exista propriu-zis o veritabilă *mutare a reședinței obișnuite* pe teritoriul vamal al Uniunii, astfel cum se impune la articolul 3 și următoarele din acest regulament.

49. Reiese de asemenea din cuprinsul unor texte internaționale care au inspirat legiuitorul Uniunii, printre alte surse [37], că elementul care este determinant pentru a justifica scutirea de taxe la import în împrejurări precum cele vizate la articolul 3 menționat este faptul că bunurile sunt importate de o persoană fizică în contextul unui transport de la locuința sa principală, denumită – în funcție de surse – domiciliu sau reședință obișnuită, din țara de export a acestor bunuri către țara de import [38].

50. În consecință, în opinia noastră, trebuie să se răspundă la primul aspect al primei întrebări preliminare că Regulamentul nr. 1186/2009 trebuie interpretat în sensul că este exclus ca o persoană fizică să aibă reședința obișnuită în mod concomitent atât într-un stat membru, cât și într-o țară terță, în special în scopul aplicării scutirii vamale prevăzute la articolul 3 din acest regulament.

6. Cu privire la al doilea aspect al primei întrebări preliminare

51. Astfel, ținând seama de răspunsul negativ pe care îl recomandăm la primul aspect al primei întrebări, considerăm că nu este necesar să se răspundă la al doilea aspect al acestei întrebări, care se referă la eventuala aplicare a articolului 3 menționat anterior la bunurile personale care sunt transferate în Uniune atunci când persoana interesată încetează să ocupe acea reședință așa-zis obișnuită care este situată într-o țară terță, dat fiind că această din urmă întrebare este formulată numai cu titlu subsidiar de instanța de trimitere, în ipoteza în care ar fi posibil să existe o dublă „reședință obișnuită” în sensul regulamentului respectiv.

36 — Hotărârea Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, punctul 24). Obiectivele menționate au fost identificate în aceiași termeni de avocatul general Poiares Maduro în Concluziile prezentate în cauza Feron (C-170/03, EU:C:2004:312, punctul 74), care fac trimitere la Concluziile avocatului general Saggio prezentate în cauza Heinonen (C-394/97, EU:C:1999:10, punctul 16).

37 — A se vedea punctele 5 și 7 din expunerea de motive a propunerii sus-menționate [COM(79) 104 final], precum și al patrulea considerent al Regulamentului nr. 918/83, a cărui esență a fost reluată în considerentul (5) al Regulamentului nr. 1186/2009.

38 — Astfel, potrivit Recomandării din 5 decembrie 1962 a Consiliului de Cooperare Vamală (devenit Organizația Mondială a Vămilor) referitoare la scutirea bunurilor de uz gospodăresc importate cu ocazia unei mutări a domiciliului (document accesibil la următoarea adresă de internet: http://www.wcoomd.org/fr/about-us/legal-instruments/recommendations/~/media/5E6130F9EAA54352A7710C2CA72ABA2B.ashx), acest text a fost adoptat cu scopul de a „facilita *mutările de domiciliu ale persoanelor fizice dintr-o țară în alta*” și preconizează „să se acorde admiterea cu *scutire* de taxe la import, fără interdicții sau restricții la importul cu caracter economic, a bunurilor de uz gospodăresc care sunt importate de o persoană fizică *în cadrul mutării domiciliului său în țara de import*” (sublinierea noastră).

52. În această privință, am insista numai asupra faptului că, în opinia noastră, posibilitatea menționată este incompatibilă cu criteriul esențial prevăzut la acest articol 3, potrivit căruia „persoanele fizice [care solicită să beneficieze de scutirea vizată] *își mută reședința obișnuită dintr-o țară terță pe teritoriul vamal al Comunității*” [39]. Astfel, considerăm că un asemenea mod de redactare implică în mod necesar mutarea locului unei reședințe unice dintr-o țară terță într-un stat membru. Or, această situație diferă de cea care s-ar produce dacă o persoană ar putea să își părăsească reședința obișnuită situată într-o țară terță pentru a se instala în viitor în mod exclusiv în pretinsa cealaltă reședință obișnuită a sa, deja situată într-un stat membru, astfel cum are în vedere instanța de trimitere [40]. În cazul în care nu îndeplinește integral criteriul menționat, această persoană nu se poate prevala de dreptul la scutire prevăzut de acest articol.

B – *Cu privire la criteriile care permit să se determine locul reședinței obișnuite a unei persoane fizice în sensul Regulamentului nr. 1186/2009*

1. Observații introductive

53. A doua întrebare preliminară este adresată în ipoteza în care, astfel cum propunem, Curtea ar interpreta dispozițiile Regulamentului nr. 1186/2009 în sensul că exclud posibilitatea ca o persoană fizică să aibă o dublă reședință obișnuită în sensul acestor dispoziții.

54. Instanța de trimitere are îndoieli, având în vedere decizia atacată în fața sa și pretențiile lui X formulate în recurs, cu privire la criteriile care trebuie utilizate, în scopul aplicării acestui regulament, pentru a desemna țara în care se situează reședința obișnuită a unei persoane în împrejurări precum cele din litigiul principal, și anume în cazul în care, pentru o anumită perioadă, persoana interesată a avut relații atât personale, cât și profesionale într-o țară terță și numai relații personale într-un stat membru. În esență, această întrebare invită astfel Curtea să definească noțiunea „reședință obișnuită” în sensul Regulamentului nr. 1186/2009 și în special să precizeze elementele de apreciere care trebuie să fie preponderente în caz de dispersie a factorilor de legătură.

55. Pentru a-și motiva întrebarea, instanța de trimitere arată că Curtea a analizat deja noțiunea „domiciliu stabil” în cadrul interpretării Directivelor 83/182 și 83/183 sus-menționate, care se referă la scutiri fiscale, iar nu vamale. Aceasta ridică problema dacă și în ce măsură elementele de definire a noțiunii „domiciliu stabil” conținute în aceste două directive, în special cu privire la ponderarea între relațiile personale și relațiile profesionale, precum și hotărârile Curții aferente acestora [41] sunt relevante pentru a determina locul reședinței obișnuite în sensul Regulamentului nr. 1186/2009. Pentru a susține îndoielile sale, instanța de trimitere arată că obiectivul directivelor menționate diferă de cel al acestui regulament și observă că litigiul principal se distinge de cele care au condus la cauze cu care Curtea a fost sesizată anterior, în măsura în care persoana interesată are în speță relații profesionale numai în țara terță, iar nu și în statul membru în cauză [42].

39 — Sublinierea noastră.

40 — Urmând aceeași logică, guvernul olandez susține, cu titlu subsidiar, că, în ipoteza în care Curtea ar concluziona că articolul 3 din Regulamentul nr. 1186/2009 permite existența unei reședințe obișnuite în același timp într-un stat membru și într-o țară terță, aceasta nu ar însemna că persoana interesată are dreptul la scutirea vamală prevăzută la acest articol, arătând că, într-o asemenea ipoteză, pe de o parte, reședința obișnuită situată în țara terță ar fi *abandonată* –, iar nu mutată pe teritoriul vamal al Uniunii –, și, pe de altă parte, reședința obișnuită situată în statul membru ar fi *menținută* în statul respectiv, iar nu instalată.

41 — Această instanță face trimitere la Hotărârile Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160), Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407) și Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251).

42 — În această privință, instanța de trimitere citează Hotărârea Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, punctele 52 și 53), dar observă totuși că o dispoziție comparabilă cu articolul 7 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 83/182, potrivit căreia în anumite împrejurări trebuie acordată prioritate relațiilor personale, lipsește din Regulamentul nr. 1186/2009 și consideră că, în plus, asemenea circumstanțe nu s-ar regăsi în speță.

56. X consideră că răspunsul la a doua întrebare preliminară ar trebui efectiv să se înscrie în linia hotărârilor Curții care au interpretat noțiunea „domiciliu stabil” în sensul Directivelor 83/182 și 83/183, pentru motivele că Regulamentul nr. 1186/2009 s-ar înscrie în același context și că ar urmări aproape același obiectiv ca aceste directive, în măsura în care articolul 3 din acesta ar viza de asemenea circulația bunurilor personale destinate unor particulari. De asemenea, guvernul olandez consideră că, prin analogie cu hotărârile menționate, ar trebui să se acorde prioritate relațiilor personale și că ar reveni instanței naționale sarcina de a stabili la care reședință acestea sunt preponderente, pe baza unor elemente de fapt pe care acesta le include într-o listă neexhaustivă care este inspirată din această jurisprudență [43].

57. În schimb, Comisia apreciază că definiția noțiunii „domiciliu stabil” astfel cum este prevăzută în Directivele 83/182 și 83/183 și interpretată de Curte nu poate fi transpusă în prezenta cauză. Comisia propune definirea noțiunii menționate în sensul acestui regulament drept corespunzând, „în principiu, locului în care persoana interesată locuiește efectiv în cea mai mare parte a anului”. Numai în subsidiar, exclusiv în cazurile în care nu ar rezulta în mod clar că acest loc corespunde unei țări terțe, ar trebui să se țină seama de faptul că persoana interesată are principalele sale legături personale într-un stat membru.

58. Considerăm că, în scopul aplicării Regulamentului nr. 1186/2009, noțiunea „reședință obișnuită” trebuie să fie concepută în mod autonom, nu doar în raport cu legislațiile statelor membre [44], ci și în raport cu definițiile acestei noțiuni sau ale unor noțiuni apropiate care sunt cuprinse în alte acte de drept al Uniunii, astfel cum sunt menționate în jurisprudența Curții.

2. Cu privire la interpretarea noțiunii „reședință obișnuită” eventual în lumina altor acte de drept al Uniunii

59. Contrar Regulamentului nr. 1186/2009, atât Directiva 83/182, cât și Directiva 83/183, ambele adoptate în domeniul scutirilor fiscale, prevăd în mod expres ceea ce trebuie să se înțeleagă prin noțiunea „domiciliu stabil”, la articolul 7 alineatul (1) și, respectiv, la articolul 6 alineatul (1) [45]. Subliniem că aceste indicații au fost date de legiuitor numai „pentru aplicarea” acestor directive, iar nu în general în dreptul Uniunii [46]. Comisia arată în mod întemeiat că, dacă legiuitorul ar fi dorit să utilizeze o definiție identică în scopul aplicării Regulamentului nr. 1186/2009, ar fi procedat astfel, cu atât mai evident în speță cu cât Regulamentul nr. 918/83, care a fost codificat prin acesta, a fost adoptat în aceeași zi cu cele două directive.

43 — Referindu-se la punctul 55 din Hotărârea Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407), acest guvern deduce din cuprinsul său că instanța ar trebui să ia în considerare „în special prezența fizică, pe cea a membrilor familiei, dispunerea de o locuință, locul de școlarizare efectivă a copiilor, locul de exercitare a activităților profesionale, locul în care sunt situate interesele patrimoniale, cel al legăturilor administrative cu autoritățile publice și cu organismele sociale, în măsura în care elementele menționate traduc dorința persoanei respective de a conferi o anumită stabilitate locului de reședință, din cauza unei continuități care rezultă dintr-o rutină de viață și din desfășurarea unor raporturi sociale și profesionale normale”. Adaugă la aceasta luarea în considerare a unor „date precum țara în care s-a constituit dreptul la pensie, țara în care este stabilit angajatorul și țara în care este încheiată asigurarea de sănătate”.

44 — A se vedea punctul 31 și următoarele din prezentele concluzii.

45 — Modul de redactare a acestor dispoziții este amintit la punctele 16 și 17 din prezentele concluzii.

46 — Având în vedere atât titlul articolelor menționate („Norme generale privind stabilirea domiciliului”), cât și lucrările pregătitoare privind aceste directive [a se vedea în special, în ceea ce privește Directiva 83/183, articolul 8 din Propunerea Comisiei COM(1975) 528 final, JO 1975, C 267, p. 11], considerăm că definițiile noțiunii menționate au fost introduse în principal pentru a completa enumerarea, care urmează în prezent la alineatul (2) al articolelor menționate, a mijloacelor de probă admisibile pentru ca persoanele interesate să dovedească unde este situat locul reședinței lor.

60. În plus față de Directivele 83/182 și 83/183, la care instanța de trimitere se referă, trebuie să se observe că noțiunea „reședință obișnuită” a făcut de asemenea obiectul unei definiții, formulate în termeni identici, în directive, care au fost adoptate ulterior, în domeniul eliberării și al gestionării permiselor de conducere [47]. Curtea a precizat că respectarea condiției de reședință obișnuită impuse în aceste directive constituia un element esențial al sistemului instituit de acestea pentru a lupta împotriva abuzurilor legate de ceea ce a numit „turismul permisului de conducere”, precum și pentru a facilita controalele [48]. Prin urmare, se pare că atunci când legiuitorul a dorit să utilizeze aceeași definiție a noțiunii menționate precum cea care figurează în Directivele 83/182 și 83/183, inclusiv într-un domeniu complet diferit de cel al fiscalității, a făcut acest lucru în mod expres.

61. În orice caz, numai în cadrul domeniului de aplicare al Directivelor 83/182 și 83/183 Curtea a făcut o serie de precizări privind definițiile care figurează în acestea. Curtea a declarat în special că, în sensul fiecăreia dintre ele, „[r]eședința obișnuită trebuie să fie considerată ca fiind locul în care persoana interesată a stabilit centrul permanent al intereselor sale”, că „[c]riteriul permanenței trimite la condiția potrivit căreia persoana interesată trebuie să locuiască în mod obișnuit în locul respectiv timp de cel puțin 185 de zile în fiecare an calendaristic” și că reședința obișnuită trebuie să fie stabilită nu doar ținând seama de „toate elementele de fapt relevante”, ci și în lumina obiectivului directivei în cauză [49].

62. Or, reiese din preambulurile Directivelor 83/182 și 83/183 că acestea au în principal ca obiectiv favorizarea exercitării liberei circulații a particularilor în interiorul Uniunii, prin înlăturarea obstacolelor fiscale la importul într-un stat membru al unor bunuri personale care se află într-un alt stat membru [50]. Acest obiectiv nu este echivalent cu cele vizate de Regulamentul nr. 1186/2009 [51], întrucât acesta privește circulația bunurilor, nu între state membre, ci între un stat membru și o țară terță, singura configurație în care sunt în mod normal aplicabile măsuri de protecție a economiei Uniunii care justifică aplicarea de taxe vamale [52], astfel cum instanța de trimitere a arătat în mod corect.

63. Un alt motiv pentru care considerăm că conceptul de reședință obișnuită în sensul directivelor menționate nu poate fi transpus la interpretarea Regulamentului nr. 1186/2009, nici măcar ca sursă de inspirație subsidiară, este faptul că domeniile juridice acoperite de aceste două categorii de acte sunt diferite, chiar dacă prezintă similitudini. Este adevărat că, pe de o parte, scutirile fiscale și scutirile vamale au în comun faptul că au ca obiect scutirea bunurilor care beneficiază de acestea de orice impunere și, pe de altă parte, preocuparea de a îmbunătăți paralelismul între dispozițiile aplicabile în

47 — Prima directivă 80/1263/CEE a Consiliului din 4 decembrie 1980 privind introducerea unui permis de conducere comunitar (JO L 375, p. 1) menționa deja noțiunea de reședință obișnuită de mai multe ori, dar nu o definea. Articolul 9 din Directiva 91/439/CEE a Consiliului din 29 iulie 1991 privind permisele de conducere (JO L 237, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 2, p. 62) a remediat această omisiune. Definiția respectivă a fost reluată la articolul 12 din Directiva 2006/126/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 decembrie 2006 (JO L 403, p. 18, Ediție specială, 07/vol. 17, p. 216), care a abrogat-o pe cea anterioară.

48 — A se vedea în special Hotărârile Grasser (C-184/10, EU:C:2011:324, punctul 27), Hofmann (C-419/10, EU:C:2012:240, punctele 70 și 76), precum și Nīmanis (C-664/13, EU:C:2015:41, punctul 36 și următoarele).

49 — În ceea ce privește Directiva 83/182, a se vedea Hotărârile Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160, punctul 17 și următoarele) și Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, punctul 51 și următoarele), iar în ceea ce privește Directiva 83/183, a se vedea Hotărârea Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, punctul 54 și următoarele).

50 — A se vedea Hotărârile Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160, punctul 13), Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, punctul 58), precum și Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, punctul 53).

51 — A se vedea punctul 45 și următoarele din prezentele concluzii.

52 — A se vedea considerentele (2) și (3) ale Regulamentului nr. 1186/2009.

materie fiscală și cele aplicabile în materie vamală a fost manifestată în lucrările legislative [53]. Totuși, aceste două categorii de scutiri nu pot fi total asimilate, în principal pentru că în materie vamală problema eventualei acordări a unei scutiri se pune, prin definiție, numai în privința bunurilor provenite dintr-o țară terță, dar și pentru că modul lor de intervenție și efectele lor sunt diferite [54].

64. În sfârșit, subliniem că, dacă toate criteriile de stabilire a unei reședințe obișnuite care rezultă atât din Directivele 83/182 și 83/183, cât și din jurisprudența aferentă ar fi transpuse în scopul aplicării Regulamentului nr. 1186/2009, acest lucru ar risca să aducă atingere efectului util al articolului 3 și următoarelor din acest regulament, întrucât ar avea drept consecință practică să facă accesul la scutirea vamală prevăzută de aceste dispoziții, mai ales în interesul cetățenilor Uniunii, în mod evident mai dificil decât a intenționat legiuitorul [55].

65. În opinia noastră, din aceste considerații rezultă, în primul rând, că norma specială potrivit căreia trebuie să se acorde prioritate locului în care persoana interesată are relațiile sale personale atunci când este imposibil să se stabilească unde se află centrul permanent al intereselor sale poate fi determinantă numai în ipoteza în care, așa cum precizează dispozițiile relevante ale Directivelor 83/182 și 83/183, persoana interesată a locuit „pe rând în mai multe locuri situate în două sau mai multe state membre” [56]. Astfel, considerăm, precum Comisia, că alegerea făcută de legiuitor se impune atunci când trebuie stabilit care dintre diversele state membre vizate poate încasa taxa pe bunurile în cauză, deci în scopul repartizării competenței fiscale în interiorul Uniunii, dar nu și atunci când persoana interesată a împărțit locurile sale de reședință între un stat membru și o țară terță.

66. În al doilea rând, perioada de referință reținută în Directivele 83/182 și 83/183, potrivit cărora domiciliul stabil este în principiu acela unde persoana interesată locuiește „cel puțin 185 de zile în fiecare an calendaristic”, cu alte cuvinte, mai mult de jumătate din fiecare an luat în calcul, nu este adecvată în materie de scutiri vamale. Vom preciza conținutul propunerii noastre mai jos [57], dar amintim deja că, în opinia noastră, deși criteriul legat de proporționalitatea timpului în care o persoană este prezentă într-o țară este pertinent, periodicitatea legată de an nu este, în schimb, perfect adecvată în raport cu problema eventualei exonerări de taxe vamale.

67. Considerăm, așadar, că elementele referitoare la noțiunea „domiciliu stabil” care figurează în directivele sus-menționate astfel cum au fost interpretate de Curte nu pot fi transpuse în prezenta cauză, nici ca atare, nici chiar prin analogie, având în vedere diferențele atât de redactare, cât și de obiective și de domeniu care delimitează Regulamentul nr. 1186/2009 de directivele menționate.

53 — A se vedea Avizul Comitetului Economic și Social sus-menționat (punctul 1.8), expunerea de motive privind Propunerea Comisiei [COM(2007) 614 final, p. 2 și 3] care a condus la adoptarea Regulamentului (CE) nr. 274/2008 al Consiliului din 17 martie 2008 (JO L 85, p. 1), care a modificat Regulamentul nr. 918/83 și a fost codificat prin Regulamentul nr. 1186/2009; Georgopoulos, T., „La franchise douanière, Le droit douanier communautaire entre cohérence et flexibilité”, în *R.A.E.*, 2005, nr. 4, p. 608.

54 — A se vedea Berr, C. J., și Trémeau, H., *Le droit douanier communautaire et national*, Economica, Paris, 2006, punctul 157, precum și Soulard, C., „Union douanière, Taxation des marchandises”, în *Jurisclasseur Europe*, fascicula 504, 2007, punctul 124.

55 — S-a precizat în mod întemeiat că, „[î]ntrucât libera circulație a cetățenilor europeni […] s-a transformat în principiu fundamental al dreptului comunitar, ar fi aberant ca aceștia să fie supuși unui regim vamal prea rigid la momentul întoarcerii lor sau al (primei) lor instalări în interiorul Uniunii Europene. Deși Regulamentul nr. 918/83 nu rezervă o scutire specifică resortisanților europeni, aceștia vor fi primii care vor beneficia de scutiri [legate de evenimente din viața privată]” (a se vedea Georgopoulos, T., *op. cit.*, p. 607). A se vedea și punctul 77 din prezentele concluzii.

56 — Potrivit articolului 7 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 83/182 și articolului 6 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 83/183, „domiciliul stabil al unei persoane ale cărei relații profesionale se află într-un alt loc decât cel al relațiilor sale personale și care, drept urmare, locuiește pe rând în mai multe locuri situate în două sau mai multe state membre, se consideră a fi locul unde acea persoană are legături personale”.

57 — A se vedea punctul 74 și următoarele din prezentele concluzii.

68. Pentru motive de exhaustivitate, observăm că noțiuni apropiate de noțiunea „reședință obișnuită”, care sunt prezente în diferite domenii ale dreptului Uniunii, au dat de asemenea naștere unor interpretări din partea Curții. Vom aminti aici pe scurt în special hotărârile referitoare la termenii „reședință” și „în mod normal” în sensul Regulamentului nr. 1408/71[58], precum și la noțiunea „reședință obișnuită” care este prezentă, printre altele, în Regulamentul numit Bruxelles II bis[59], fără a fi definită în acesta[60].

69. Reiese din această jurisprudență că o stabilitate a ședерii care permite să se stabilească legături strânse cu o țară este în general impusă în cazul în care se utilizează astfel de factori de localizare și în care Curtea a întocmit o listă de criterii de apreciere numai în scopul aplicării regulamentelor în cauză. Dat fiind că acești factori au fost prevăzuți de legiuitorul Uniunii pentru a putea lega o situație transfrontalieră de un stat membru sau de altul, respectiv potrivit legii aplicabile și potrivit instanței competente, hotărârile în cauză se înscriu, precum cele referitoare la Directivele 83/182 și 83/183, într-un context distinct de cel din prezenta cauză, în măsura în care aceasta privește impunerea sau lipsa impunerii în dreptul Uniunii a unor bunuri care provin dintr-o țară terță.

70. În consecință, în opinia noastră, trebuie să se dea noțiunii „reședință obișnuită” o definiție care să fie în mod specific adaptată dispozițiilor Regulamentului nr. 1186/2009 a cărui interpretare se solicită.

3. Cu privire la o definiție a noțiunii „reședință obișnuită” proprie Regulamentului nr. 1186/2009

71. Mai întâi, amintim că, în propunerea sa inițială referitoare la ceea ce urma să devină Regulamentul nr. 918/83[61], Comisia a urmărit să definească noțiunea „reședință obișnuită” în scopul aplicării acestui proiect de regulament într-un articol 4 a cărui esență este analogă celei a articolului 3 din Regulamentul nr. 1186/2009. Definiția acestei noțiuni, care nu a fost păstrată în versiunea finală a Regulamentului nr. 918/83, era formulată după cum urmează: „locul unde o persoană locuiește de obicei, și anume locul unde aceasta locuiește în mod continuu într-o anumită perioadă, din cauza unor relații personale sau profesionale care pot demonstra legături strânse între respectiva persoană și locul în care locuiește”.

72. În cadrul prezentei cauze, în opinia Comisiei, ar trebui să se răspundă la cea de a doua întrebare preliminară în sensul că, „[î]n scopul aplicării articolului 3 din Regulamentul nr. 1186/2009, reședința obișnuită corespunde în principiu locului în care persoana interesată locuiește efectiv în cea mai mare parte din an”. În mod incident, Comisia propune să se urmeze o metodă subsidiară în cazurile în care principalele legături personale ale persoanei interesate ar lega-o de un stat membru.

73. În ceea ce ne privește, considerăm că răspunsul la această întrebare trebuie să cuprindă o definiție a noțiunii „reședință obișnuită” în sensul Regulamentului nr. 1186/2009 care să fie utilă nu numai în privința articolului 3 din acesta, ci și pentru ansamblul dispozițiilor din acest regulament care utilizează noțiunea menționată drept criteriu[62].

58 — Cu privire la noțiunea „reședință” definită la articolul 1 litera (h) din Regulamentul nr. 1408/71, a se vedea Hotărârea Swaddling (C-90/97, EU:C:1999:96, punctele 29 și 30), iar cu privire la noțiunea de activitate salariată desfășurată „în mod normal” într-un stat membru, care figurează, printre altele, la articolul 14 și următoarele din acest regulament, a se vedea Hotărârea Banks și alții (C-178/97, EU:C:2000:169, punctul 25 și următoarele).

59 — Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (JO L 338, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 183), potrivit căruia atât reședința obișnuită a soților, cât și reședința obișnuită a copilului servesc drept temei pentru multiple grade de competență jurisdicțională.

60 — Cu privire la noțiunea de reședință obișnuită a copilului în sensul Regulamentului Bruxelles II bis, a se vedea în special Hotărârile A (C-523/07, EU:C:2009:225, punctul 37 și următoarele) și Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctul 44 și următoarele).

61 — Propunerea sus-menționată [COM(79) 104 final].

62 — A se vedea punctul 28 din prezentele concluzii.

74. Pe de altă parte, apreciem că, pentru a se putea considera că o persoană fizică și-a stabilit „reședința obișnuită” într-o țară terță, trebuie impus un timp de prezență suficient [63] și trebuie reținut un criteriu de proporție (sau *ratio*), astfel cum sugerează Comisia. În opinia noastră, este necesar ca persoana interesată să fi trăit în această țară cel puțin în cea mai mare parte a perioadei relevante, atunci când nu a trăit în mod exclusiv în țara respectivă. Acest criteriu temporal, matematic și obiectiv, prezintă avantajul de a nu necesita o comparație între diferite elemente de ordin factual, care țin uneori de considerații subiective, care pot fi, pe de o parte, dificil sau chiar irelevant în practică de enumerat în mod detaliat – astfel cum propune guvernul olandez – și, pe de altă parte, dificil, pentru instanța națională, de ponderat între ele în fiecare speță.

75. În schimb, nu considerăm că trebuie să fie luat un „an” ca unică perioadă de referință, dat fiind că anul calendaristic este un reper care, în opinia noastră, are, desigur, un sens în materie fiscală, având în vedere reperul uzual al exercițiului contabil sau fiscal, însă este mai puțin adaptat în mod direct în domeniul taxelor vamale și în special pentru a determina dacă o persoană poate să beneficieze de o scutire vamală. În opinia noastră, ar fi ilogic să varieze în funcție de fiecare an sau chiar să depindă de o medie anuală țara în care ar fi situată „reședința obișnuită” a unei persoane în sensul Regulamentului nr. 1186/2009. Ceea ce considerăm determinant în această privință este perioada globală în care persoana respectivă a locuit într-o țară terță înainte de a proceda la importul bunurilor sale personale pe teritoriul vamal al Uniunii. Or, rezultatul concret ar putea fi complet diferit după cum raționamentul care permite să se identifice locul reședinței sale obișnuite s-ar efectua pe baza unei analize anuale sau având în vedere ansamblul perioadei relevante [64].

76. În plus, considerăm că nu este oportun și nici chiar necesar să se dea o definiție cu titlu principal și să se propună o altă soluție cu titlu subsidiar, în special în ipoteza în care ar fi dificil să se identifice în ce țară a locuit persoana interesată în cea mai mare parte a perioadei avute în vedere.

77. Astfel, posibilitatea de a introduce, fără niciun temei cuprins în Regulamentul nr. 1186/2009, un criteriu alternativ legat de faptul că persoana interesată are principalele sale relații personale într-un stat membru ar prezenta inconvenientul de a putea conduce la un rezultat opus celui la care conduce criteriul temporal pe care îl preconizăm. Aceasta ar fi situația, printre altele, în speță [65]. În plus, acest criteriu ar priva de o mare parte din efectul său util scutirea prevăzută la articolul 3 și următoarele din regulamentul menționat, întrucât cetățenii Uniunii care beneficiază în mod durabil de dreptul de ședere într-o țară terță ca urmare a locului lor de muncă, lăsându-și persoanele apropiate în statul membru din care provin, nu ar putea adesea să beneficieze de acest mecanism avantajos.

78. În plus, considerăm că prevederea unui criteriu subsidiar este nejustificată având în vedere normele uzuale referitoare, pe de o parte, la concordanța dintre orice principiu și excepțiile de la acesta și, pe de altă parte, la sarcina probei. Astfel, îi revine în mod cert persoanei care solicită să beneficieze de derogarea de la principiul impunerii pe care o constituie o scutire vamală [66] să facă dovada tuturor elementelor de fapt pe care le invocă în acest sens [67]. În plus, ar reveni instanței naționale sarcina de a pune în aplicare criteriile care vor fi definite de Curte cu privire la datele factuale ale litigiului cu care

63 — De asemenea, recomandarea Consiliului de Cooperare Vamală sus-menționată impunea pentru admiterea cu scutire a bunurilor de uz gospodăresc importate cu ocazia unei mutări a domiciliului: „în cazul unei persoane care revine în țara de import, *durata șederii în străinătate trebuie să apară ca fiind suficientă*” (sublinierea noastră).

64 — De exemplu, dacă într-o perioadă de cinci ani o persoană a locuit mai mult într-o țară terță în primii patru ani, dar mai mult într-un stat membru în ultimul an, aceasta ar putea determina să se decidă, dacă analiza ar fi anuală, că reședința sa obișnuită era situată în interiorul teritoriului Uniunii în temeiul acesteia din urmă, astfel încât scutirea vamală i-ar fi refuzată chiar dacă persoana interesată a trăit în cea mai mare parte a timpului în exterior în perioada respectivă.

65 — În cazul lui X, este cert că perioada în litigiu este cuprinsă între 1 martie 2008 și 1 august 2011 și că acesta a petrecut în afara Qatarului numai 281 de zile, adică mai puțin de un an, din acești trei ani și jumătate. Prin urmare, el a locuit în majoritatea timpului în această țară terță, unde, în opinia noastră, se situează „reședința sa obișnuită”. În schimb, faptul de a reține locul în care sunt predominante relațiile personale ale persoanei interesate ar avea drept consecință desemnarea Țărilor de Jos ca fiind locul reședinței sale obișnuite.

66 — A se vedea punctul 41 și următoarele din prezentele concluzii.

67 — Articolul 126 din Regulamentul nr. 1186/2009 prevede în mod expres că, „[a]tunci când [acesta] precizează că acordarea scutirii se face cu condiția îndeplinirii anumitor condiții, la cererea autorităților vamale, persoana interesată trebuie să facă dovada că aceste condiții au fost îndeplinite”.

este sesizată și, eventual, de a respinge cererea de scutire vamală în caz de îndoială persistentă cu privire la faptul că reședința obișnuită a acestei persoane este situată efectiv într-o țară terță. A transfera asupra persoanei interesate sarcina de a dovedi că are dreptul la această scutire permite în special să se limiteze posibilitățile de a abuza de un astfel de privilegiu vamal.

79. În această privință, observăm că, așa cum subliniază Comisia, riscul eventual de abuz de regimul de scutire vamală prevăzut la articolul 3 din Regulamentul nr. 1186/2009, care ar putea să rezulte în special dintr-o interpretare prea extensivă a noțiunii „reședință obișnuită”, este în principiu limitat de seria de condiții cumulative enunțate la articolele 4-11 din regulamentul menționat. Întrucât acestea reglementează în mod suficient posibilitatea de a beneficia de regimul menționat, considerăm că nu este necesar să li se adauge cerințe precum cele propuse de guvernul olandez.

80. În sfârșit, dorim să subliniem că, din moment ce legiuitorul a optat în mod deliberat pentru o soluție simplă, alegând să nu definească în mod precis noțiunea de reședință obișnuită în sensul Regulamentului nr. 918/83, ulterior al Regulamentului nr. 1186/2009, considerăm că este esențial să nu se opteze pentru o definiție a acestei noțiuni care ar fi excesiv de complexă în cadrul interpretării solicitate în prezenta cauză.

81. În consecință, propunem să se răspundă la a doua întrebare că, pentru a stabili reședința obișnuită a unei persoane fizice în sensul Regulamentului nr. 1186/2009, revine instanței naționale sesizate cu litigiul principal sarcina de a lua în considerare toate elementele de fapt care permit să se identifice locul în care această persoană a avut în mod concret reședința în cea mai mare parte a perioadei relevante, și anume perioada în care persoana interesată a locuit parțial în una sau în mai multe țări terțe.

V – **Concluzie**

82. Având în vedere considerațiile de mai sus, propunem Curții să răspundă în modul următor la întrebările preliminare formulate de Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos):

„1) Dispozițiile Regulamentului (CE) nr. 1186/2009 al Consiliului din 16 noiembrie 2009 de instituire a unui regim comunitar de scutiri de taxe vamale trebuie interpretate în sensul că este exclus ca o persoană fizică să aibă «reședința obișnuită» în mod concomitent atât într-un stat membru, cât și într-o țară terță, în special în scopul aplicării scutirii de taxe la import prevăzute la articolul 3 din acest regulament.

2) În același cadru, «reședința obișnuită» a unei persoane fizice trebuie stabilită luând în considerare toate elementele de fapt care permit să se identifice locul în care această persoană a avut în mod concret reședința în cea mai mare parte a perioadei relevante.”